

6. KAPPALE – KUUKES KAPPALE

Helsinki

Suomen pääkaupunki on Helsinki. Se ei ole suuri kaupunki. Vuonna 1996 Helsingissä oli 532 053 asukasta.

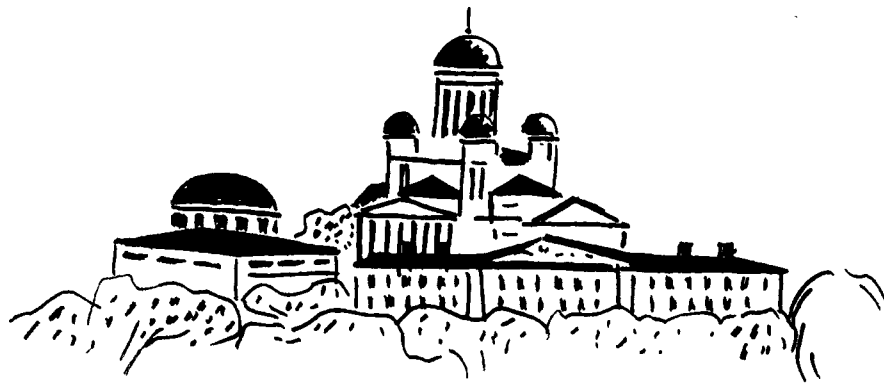
Koko Suomessa oli samana vuonna 5 132 300 asukasta.

Helsingin yliopisto on melko suuri. Siellä opiskelee noin 30 000 opiskelijaa.

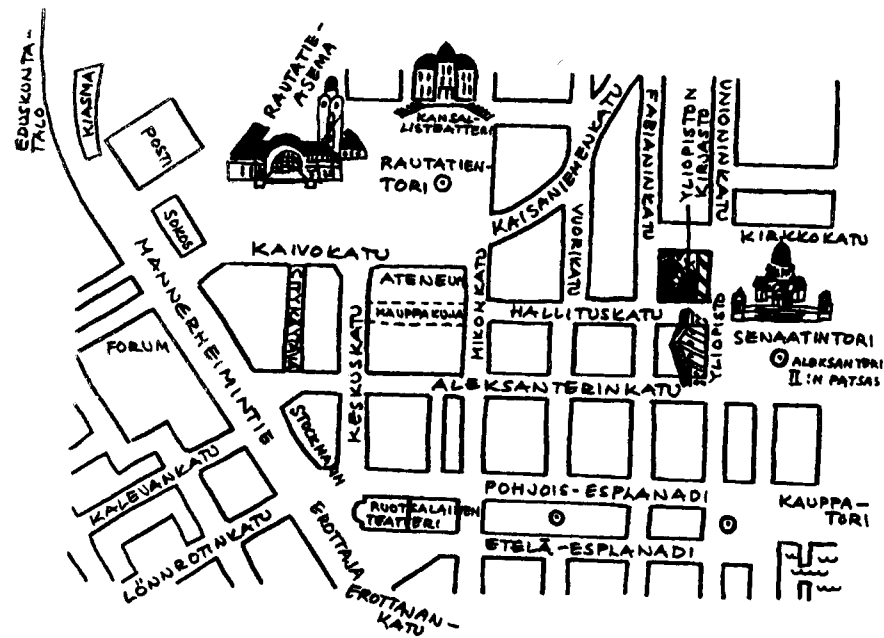

Helsingin perustamisvuosi on 1550. Helsinki kehittyi hitaasti. Suomen pääkaupunki Helsingistä tuli vuonna 1812. Helsingin vanhan keskustan suunnitteli arkkitehti Carl Ludvig Engel. Keskellä on Senaatintori ja tsaari Aleksanteri II:n patsas. Patsaan takana on tuomiokirkko. Tuomiokirkosta vasemmalle on yliopisto ja yliopiston kirjasto. Oikealla on valtioneuvoston talo.

Lähellä Senaatintoria on toinenkin tori, Kauppatori. Se on erittäin viehättävä paikka kesällä. Kauppatori on aivan meren rannalla. Kauppatorilta pääsee Mannerheimintielle Pohjois- ja Etelä-Esplanadia pitkin. Esplanadi eli Espaa on tärkeä liikekatu.

•Kaupungin keskusta on Mannerheimintien alkupäässä ja rautatieaseman lähellä. Siellä ovat suuret tavaratalot ja liikkeet, mutta siellä on paljon muuta: Ruotsalainen teatteri Erottajalla, Ateneum, Kansallisteatteri, pääposti ja Kiasma eli modernin taiteen museo. Mannerheimintien varrella ovat myös eduskuntatalo ja Kansallismuseo. Vastapäätä on kongressikeskus Finlandia sekä uusi oopperatalo.

Keskustelu 1

Yliopiston edessä Prahassa

Marja: Hei David! Miten menee?

David: Moi! Kiitos, hyvin. Olen lähdössä Suomeen.

Marja: Ihanko totta! Sehän on mukavaa. Minäkin lähdän Suomeen. Milloin sinä lähdet?

David: Ensi viikolla. Minä matkustan bussilla. Se on jännittävää. Laivalla Saksasta Ruotsiin ja sitten Tukholmasta Helsinkiin.

Marja: Minä menen Ouluun, mutta voimme tavata Helsingissä.

David: Kiva. Voit esitellä Helsinkiä.

Marja: Minä en ole helsinkiläinen, mutta tunnen toki Helsingin keskustan.

Keskustelu 2

Stockmannin tavaratalon edessä

Marja: Hei David! Miten matka meni?

David: Hyvin. Se oli vain kauhean pitkä ja väsyttävä. Nukuin matkan jälkeen monta tuntia.

Marja: No, haluatko, että esittelen Helsinkiä? Me olemme nyt Felix Nylundin Kolmen sepän patsaan luona. Tästä lähtee pääkatu Mannerheimintie. Suosittu ostoskatu on Alekski eli Aleksanterinkatu. Aleksilla on Stockmannin tavaratalo, missä on kaikkea, mitä vain haluat.

David: Minä menen mieluummin kirjakauppaan. Tiedätkö hyvän kirjakaupan?

Marja: Tässä vastapäätä on Suomalainen kirjakauppa ja kulman takana on Akateeminen kirjakauppa, joka on myös oikein hyvä.

FRASEOLOGIAA – UŽITEČNÉ VÝRAZY

olla lähdössä	<i>odcházet</i>	Oletko jo lähdössä?	<i>Už odcházíš?</i>
olla tulossa	<i>přicházet</i>	Hän on jo tulossa.	<i>Už přichází.</i>
olla menossa	<i>být na cestě/v pohybu</i>	Hän on aina menossa.	<i>Není k zastížení.</i>

Přípony -han/-hän, -kin nemají přesný význam. Jejich význam se mění podle kontextu. Pro začátek je lepší pozorovat je v textu a používat velmi opatrně.

-han/-hän	<i>přece (ale)</i>	Sehän on mukavaa.	<i>To je (ale) fajn.</i>
-kin	<i>i, také</i>	Minäkin lähdén.	<i>I já už odcházím.</i>

toki	<i>ovšem, ovšemže</i>	Tunnen toki.	<i>Ovšemže znám.</i>

Missä?	vasemmalla	<i>nalevo</i>	takana	<i>vzadu</i>
Kde?	oikealla	<i>napravo</i>	edessä	<i>vpředu</i>
	keskellä	<i>uprostřed</i>	vastapäätä	<i>naproti</i>
	lähellä	<i>blízko</i>	vieressä	<i>vedle</i>
	täällä	<i>tady</i>	tässä	<i>zde</i>
	siellä	<i>tam</i>		
	alkupää(ssä)	<i>začátek (něčeho), na začátku</i>		

Mihin menet?

Kam (pů)jedeš?
Kam (po)jedeš?

Menen työhön.	<i>Jedu/jdu do práce.</i>
Menen kouluun.	<i>Jedu/jdu do školy.</i>
Menen Brnoon.	<i>Jedu do Brna.</i>
Menen Suomeen.	<i>Jedu do Finska.</i>
Menen kauppaan.	<i>Jedu/jdu do obchodu.</i>

Miten menet?

Jak (pů)jedeš?
Jak (po)jedeš?

Menen autolla.	<i>Jedu autem.</i>
Menen polkupyörällä.	<i>Jedu na kole.</i>
Menen junalla.	<i>Jedu vlakem.</i>
Menen laivalla.	<i>Jedu lodí.</i>
Menen jalan.	<i>Jdu pěšky.</i>

- POZNÁMKA:** 1. Ve finštině neexistuje slovesný vid; přítomný čas i budoucí čas vypadají stejně. U sloves pohybu není rozdíl, pohybujete-li se nějakým dopravním prostředkem či nikoliv. Tedy např. slovesný tvar **menee (mennä)** znamená jakýkoliv neutrální pohyb někam, jak v budoucím, tak i v přítomném čase. Slovesný tvar **tulee (tulla)** znamená pohyb směřující k mluvčímu odněkud. Např. **menen** může znamenat *půjdu, jdu, pojedu, jedu, jezdím, tulen* *přijdu, přicházím, přijedu, přijíždím.* Ve finštině jsou tyto významové rozdíly jasné až z kontextu.
2. Pád **adessiv** vyjadřuje i prostředek *jak?, čím?, jakým způsobem?*

Některé místní názvy v centru Helsinek:

Senaatintori	<i>Senátní náměstí</i>
Kauppatori	<i>Tržiště (v přístavu Eteläsatama)</i>
Erottaja	<i>náměstí, od kterého začíná Mannerheimintie</i>
Tuomiokirkko	<i>dóm, katedrála</i>
valtioneuvoston talo	<i>budova vlády</i>
rautatieasema	<i>nádraží</i>
Ruotsalainen teatteri	<i>Švédské divadlo</i>
Ateneum	<i>Národní galerie</i>
Kansallisteatteri	<i>Národní divadlo</i>
Kansallismuseo	<i>Národní muzeum</i>
Kiasma	<i>Muzeum moderního umění</i>
eduskuntatalo	<i>parlament</i>
Finlandia-talo	<i>kongresové centrum Finlandia</i>

KIELIOPPIA – MLUVNICKÁ ČÁST

Lokaalisijat – Lokální pády

Postpositiot – Postpozice

Imperfekti – Präteritum čili minulý čas prostý

Lokaalisijat – Lokální pády

Lokální pády vyjadřují rozdíl mezi dějem vně, na povrchu a uvnitř. Odpovídají na otázku **kde?** (inessiv/adessiv), **kam?** (illativ/allativ) a **odkud?** (elativ/ablativ). Lokální pádové koncovky však mají i jiné významy než lokální.

Lokální pády vnitřní

Missä? Kde?	-ssa/-ssä	v	Inessiv	–	talo-ssa
Mistä? Odkud?	-sta/-stä	z	Elativ	–	talo-sta
Mihin? Kam?	-krV+Vn	do	Illativ	–	talo-on
	-dlV+hVn				pää-hän
	-dlV+seen				harmaa-seen

POZNÁMKA: Všimněte si 3 typů koncovek u illativu.

Pozor na e-kmeny – změna i > e: suuri – suure-en
pieni – piene-en

Missä? Kde?	Olemme Helsingissä.	Olemme Prahassa.
Mistä? Odkud?	Lähdemme Helsingistä.	Lähdemme Prahaista.
Mihin? Kam?	Menemme Helsinkiin.	Menemme Prahaan.

Lokální pády vnější

Missä? Kde?	-lla/-llä	na	Adessiv	–	ranna-lla	pöydä-llä
Mistä? Odkud?	-lta/-ltä	od	Ablativ	–	ranna-lta	pöydä-ltä
Mihin? Kam?	-lle	k	Allativ	–	ranna-lle	pöydä-lle

Missä? Kde?	Kissa on ikkunalla.	Tyttö on torilla.
Mistä? Odkud?	Kissa lähtee ikkunalta.	Tyttö tulee torilta.
Mihin? Kam?	Kissa menee pöydälle.	Tyttö menee asemalle.

POZNÁMKA: Vnitřnímu pádu inessivu (*kde?*) často odpovídá v češtině předložka *v*, vnějšímu pádu adessivu (*kde?*) předložka *na*. Všimněte si však uvedených příkladů:

yliopisto	univerzita	yliopistossa	na univerzitě
asema	nádraží	asemalla	na nádraží
tori	náměstí; trh	torilla	na trhu; na náměstí

Adessiv (-lla/-llä) znamená volnější vztah.

Olinkelen yliopistossa. *Studuji na univerzitě.*

Olin yliopistolla. *Byl jsem na univerzitě (se podívat).*

Olen kaupungissa. *Jsem ve městě.*

Olen kaupungilla. *Chodím po městě. Jsem ve městě (v centru, na nákupech apod.).*

Postpositiot – Postpozice

Místo předložek **postpozice čili záložky:**

Postpozice je slovní druh, který v češtině neexistuje, odpovídá však běžně předložce. Předložky existují i ve finštině, je jich však málo a často mohou fungovat i jako postpozice.

Postpozice se vážou nejčastěji na podstatné jméno v genitivu, méně často v partitivu nebo v jiných pádech. Hlavní vzory jsou:

podstatné jméno v GEN + postpozice
podstatné jméno v PART + postpozice
předložka + podstatné jméno v PART

GEN + edessä	před	tavaratalon edessä	před obchodním domem
GEN + takana	za	patsaan takana	za sochou
GEN + vieressä	vedle	kirkon vieressä	vedle kostela
GEN + lähellä	blízko	torin lähellä	blízko náměstí
lähellä + PART	blízko	lähellä toria	blízko náměstí
vastapäätä + PART	naproti	vastapäätä koulua	naproti školy
PART + vastapäätä	naproti	koulua vastapäätä	naproti školy
ELAT + lähtien	(počínaje) od	vuodesta 2000 lähtien	počínaje od roku 2000

Postpozice, zvláště lokální postpozice, se obvykle skloňují ve třech, často v šesti lokálních pádech.

Příklady:

Kissa on pöydän **alla**. *Kočka je pod stolem.*
 Kissa menee pöydän **alle**. *Kočka jde pod stůl.*
 Kissa lähtee pöydän **alta**. *Kočka odchází zpod stolu.*

Talon **vieressä** kasvaa puu. *U/Vedle domu roste strom.*
 Talon **viereen** ajoi auto. *K domu zajelo/přijelo auto.*
 Talon **vierestä** lähti auto. *Od domu odjelo auto.*

Tien **vierellä** kasvaa metsää. *Vedle cesty roste les.*
 Tien **vierelle** syntyi asutusta. *Vedle cesty vznikla zástavba.*
 Tien **viereltä** häviävät puut. *Vedle cesty mizejí stromy.*

POZNÁMKA: Vnitřní pády i u postpozic vyjadřují intenzivnější kontakt (vieressä *těsně vedle*) a vnější pády lokální vyjadřují volnější kontakt (vierellä *někde vedle*). Význam je prakticky stejný.

Imperfekti – Präteritum čili minulý čas prostý

Některé způsoby tvoření préterita – minulého času prostého:

Präteritum se tvoří z kmenu samohláskového přidáním znaku **-i-** a osobní koncovky. (Srov. v lekci 4 **olla – oli-**.) Přidání znaku **-i-** vyvolá často změny v koncových samohláskách. **Tyto změny je potřeba se naučit!**

1. Vkm končí na **-e+i > -i**

tulla	<i>přijít</i>	Vkm	tule+i	> tuli-
mennä	<i>jit, jet</i>	Vkm	mene+i	> meni-
esitella	<i>představit</i>	Vkm	esittele+i	> esitteli-

POZNÁMKA: 3. osoba má jen **-i**, nedochází tu k žádnému prodloužení.

Příklady časování:

mennä	Přít. čas	menen menet menee menemme menette menevät	Prét.	menin menit meni menimme menitte menivät
esitellä	Přít. čas	esittelen esittelet esittelee esittelemme esittelette esittelevät	Prét.	esittelin esittelit esitteli esittelimme esittelitte esittelivät

2. Vkm končí na **-u+i > -ui, -y+i > -yi, -o+i > -oi, -ö+i > -öi**

puhua	<i>mluvit</i>	Vkm	puhu+i	> puhui-
kysyä	<i>ptát se</i>	Vkm	kysy+i	> kysyi-
sanoa	<i>říkat</i>	Vkm	sano+i	> sanoi-
säilöä	<i>zavařovat, nakládat</i>	Vkm	säilö+i	> säilöi-

Příklady časování:

kysyä	Přít. čas	kysyn kysyt kysyy kysymme kysytte kysyvät	Prét.	kysyin kysyit kysyi kysyimme kysyitte kysyivät
säilöä	Přít. čas	säilön säilöt säilöö säilömme säilötte säilövät	Prét.	säilöin säilöit säilöi säilöimme säilöitte säilöivät

HARJOITUKSIA – CVIČENÍ

1. Užijte v inessivu.

VZOR: Olen (KOULU).
Olen koulussa.

Oletko (POSTI)?
Olemme (KIRJASTO).
Hän on (TYÖ).
Asutteko (HOTELLI)?
Onko hän (LONTOO)?
He ovat (SAUNA).

2. Užijte v illativu.

VZOR: Menen (KOULU).
Menen kouluun.

Menetkö (POSTI).
Menemme (KIRJASTO).
Hän menee (TYÖ).
Menettekö (HOTELLI)?
Matkustaako hän (LONTOO)?
Menetkö (SAUNA)?

3. Užijte v elativu.

VZOR: Tulen (KOULU).
Tulen koulusta.

Tuletko (POSTI)?
Tulemme (KIRJASTO).
Hän tulee (TYÖ).
Lähdettekö (HOTELLI)?
Tuleeko hän (LONTOO)?
Tuletko (SAUNA)?

Užijte v adessivu.

VZOR: Olen (TORI).
Olen torilla.

He odottavat (ASEMA).
Kukka on (IKKUNA).
Opiskeleeko Hana (KORPILAHTI)?
Asuuko hän (ANNANKATU)?
Istumme meren (RANTA).
Kirja on (LATTIA).

Užijte v allativu.

VZOR: Menen (TORI).
Menen torille.

He menevät (ASEMA).
Hän lähtee (MERI).
Meneekö Jakub (KORPILAHTI)?
Meneekö hän (ANNANKATU)?
Meneekö kissa (IKKUNA)?
Panetko kirjan (LATTIA)?

Užijte v ablativu.

VZOR: Tulen (TORI).
Tulen torilta.

He tulevat (ASEMA).
Hän tulee (MERI).
Tuleeko Jakub (KORPILAHTI)?
Tuleeko hän (ANNANKATU)?
Tuleeko kissa pois (IKKUNA)?
Otatko kirjan pois (LATTIA)?

4. Utvořte věty podle vzoru.

VZOR: talo: Menen taloon. Olen talossa. Tulen talosta.
tori: Menen torille. Olen torilla. Tulen torilta.

1. Helsinki 2. Praha 3. Suomi 4. Tšekki 5. Slovakia 6. parkkipaikka
7. keskusta 8. piha 9. lentokenttä 10. bussi 11. kaupunki 12. asema
13. pysäkki

5. a) Olet Vanhankaupungin torilla Prahassa. Pokuste se finsky s pomocí slovníku vytvořit krátký popis Staroměstského náměstí.

b) Popište podle textu centrum Helsinek.

6. Doplňte k podstatným jménům správné pády a postpozice.

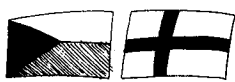
1. Olen (TAVARATALO) 2. Seisomme (SENAATINTORI).
3. Pekka istuu puistossa (KIRJASTO) 4. Asun Prahassa (VUOSI 1990)
5. (YLIPISTO) on silta. 6. (KIRKKO) on museo. 7. (AUTO) on kissa.

7. Skloňujte ve všech pádech, které znáte: GEN, PART, ESS, INES, ELAT, ILL, ADES, ABL, ALL.

tori *náměstí*
patsas *socha*
vuosi *rok*

8. Přeložte do finštiny.

1. Zítřka pojedu vlakem do Brna. 2. Odtamtud pojedu autobusem do Bratislavy. 3. Příští týden pojedeme na kole do Vídně. 4. Letadlem se vrátíme do Prahy. 5. Často jezdím autem a lodí do Finska.

9. Slovesa v závorkách dejte do minulého času.

1. (OLLA) sinä eilen yliopistossa? 2. (TULLA) hän jo? 3. Joko hän (MENNÄ)? 4. (LÄHTEÄ) he eilen Prahasta? 5. Marja (ESITELLÄ) Helsingin keskustaa. 6. (SUUNNITELLA) he jo matkaa?

SANASTOJA – SLOVNÍ ZÁSOKA

U sloves se dále budou uvádět 1. os. j. č. přít. času (označuje slabý stupeň) a 3. os. j. č. préterita, ze kterého je vidět silný stupeň a případné změny při připojování znaku -i-.

aivan	úplně	liioit ella , -telen, -teli	přehánět
arkkiteh ti , -din, -tiä	architekt, -ka	Lontoo , -n, -ta	Londýn
asema , -n, -a	nádraží	läh teä , -den, -ti	odcházet, odjíždět
asuk jas , -kaan, -asta	obyvatel	lähdössä:	být na odchodu,
erittäin	velmi, velice	olla lähdössä	odjíždět
esit ellä , -telen, -teli	předvádět; představit	matka , -n, -a	cesta
helsinki läi nen , -sen, -stä	Helsinčan, -ka	melko	docela
hitaasti	pomalů	menossa:	
hotelli , -n, -a	hotel	olla menossa	být k nezastižení
jalan	pěšky	mer i , -en, -ta	moře
jälkeen:	po	mieluummin	raději
GEN + jälkeen		neuvosto , -n, -a	rada
jännittävä , -n, -ä	napínavý, vzrušující	nuk kua , -un, -kui	spát
ka tu , -dun, -tua	ulice	oikein	velmi, velice
kehit tyä , -yn, -tyi	vyvíjet se, rozvíjet se	ostos	nákup
keskusta , -n, -a	centrum, střed	parkkipaik ka , -an, -kaa	parkoviště
kirjasto , -n, -a	knihovna	patsa s , -an, -sta	socha
kirjakaup pa , -an, -paa	knihupectví	perust aa , -an, -i	zakládat
koko (nesklonné)	celý	piha , -n, -a	dvůr
koulu , -n, -a	škola	pois	pryč
kulma , -n, -a	roh	polkupyörä , -n, -ä	kolo, bicykl
lattia , -n, -a	podlaha	posti , -n, -a	pošta
lentokent tä , -än, -tää	letiště	pysäk ki , -in, -kiä	zastávka
		pääka tu , -dun, -tua	hlavní ulice
		pääkaupun ki , -gin, -kia	hlavní město

ran ta , -nan, -taa	břeh	tori , -n, -a	náměstí
rautatieasema , -n, -a	nádraží	tsaari , -n, -a	car
sauna , -n, -a	sauna	tulossa:	
Senaatintori , -n, -a	Senátní náměstí	olla tulossa	přicházet
sep pä , -ä, -pää	kovář	tun tea , -nen	poznat
sitten	pak, potom	tuomiokirk ko , -on, -koa	dóm, katedrála
suunnit ella , -telen, -teli	plánovat, projektovat	valtio , -n, -ta	stát
tavara , -n, -a	zboží, věc	viehättävä , -n, -ä	okouzlující, atraktivní
tavaratalo , -n, -a	obchodní dům	viere llä , -ltä, -lle	vedle
tavata	setkat se, sejít se	väsyttävä , -n, -ä	unavující, únavný
tie tää , -dän	znát, vědět		